

Eminoğlu Küçüktepe, S. & Ekinci, A. G. (2022). Tarih Öğretmeni Adaylarının Lisans Eğitimlerinde Aldıkları Alan Bilgisi Derslerine İlişkin Görüşleri, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 13(48), 610-624.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.3145>

ISSN: 2146-1961

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

TARİH ÖĞRETMENİ ADAYLARININ LİSANS EĞİTİMLERİNDE ALDIKLARI ALAN BİLGİSİ DERSLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ¹

Seval EMİNOĞLU KÜÇÜKTEPE

Doçent Doktor, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, sevalek@marmara.edu.tr
ORCID: 0000-0003-0574-0043

Ayşe Gizem EKİNCİ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, gizem_eknci@hotmail.com
ORCID: 0000-0001-5970-107X

Gönderim tarihi: 09.02.2022

Kabul tarihi: 10.05.2022

Yayın tarihi: 01.06.2022

Öz

Bu araştırma tarih öğretmeni adaylarının lisans eğitimlerinde aldıkları alan bilgisi derslerine ilişkin görüşlerini saptamak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Alan bilgisi derslerinde, düşünme becerilerinin, özel alan yeterliklerinin ve özel öğretim yöntemlerinin kazandırılması için ne kadar çaba harcandığının araştırılması önemli bir konu olarak görülmektedir. Bu araştırma var olan durumu görüşme yoluyla betimlemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki devlet üniversitelerinin "Tarih Öğretmenliği" bölümünde öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 11 kadın ve 10 erkek, toplam 21 kişinin bulunduğu son sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, tarih öğretmenliği bölümü lisans programındaki alan bilgisi derslerinin değerlendirilmesi ile ilgili alanyazın taraması yapılarak araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin belli bir kısmı sınıf ortamında yüz yüze, bir kısmı ise "Google Forms" aracılığıyla online olarak toplanmıştır. Elde edilen veriler temalar ve kodlar oluşturularak analiz edilmiş, yüzde ve frekans tabloları yardımıyla yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen yetiştiren bu bölümün alan bilgisi derslerinde, öğretmenlerden sahip olmaları beklenen özel yeterlik alanlarının kazandırılmasında ve öğretmenlerin öğretim programlarının amaçlarını kazandırabilecek yeterliğe ulaşmalarının sağlanmasında genel olarak sorun olduğu görülmektedir. Tarih öğretmeni adaylarının, ders aldıkları öğretim üyelerinin alan bilgisi yeterlikleri hariç, diğer konularda genel olarak olumsuz görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Öğretmen adaylarının çoğu, ders aldıkları öğretim görevlilerinin tarafsız olmadığını düşünürken, yarısından fazlası özel öğretim yöntemlerinin kullanılmasını ve öğretilmesini yeterli bulmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Ayrıca öğretmen adaylarının çoğu okul bünyesinde ya da dışında arşiv taramaları, tarihsel mekân, müze ziyaretleri gibi imkanları ve derslerde tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılmasını yeterli görmemektedir.

Anahtar kelimeler: Tarih öğretmeni adayları, tarih alan bilgisi dersleri, tarih özel alan yeterlikleri, tarihsel düşünme becerileri

¹ Bu çalışma 4. Uluslararası İpek Yolu Akademik Çalışmalar (4th International Symposium on Silk Road Academic Studies) Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

PRE-SERVICE HISTORY TEACHERS' OPINIONS ABOUT THE SUBJECT MATTER KNOWLEDGE LESSONS RECEIVED IN UNDERGRADUATE EDUCATION²

ABSTRACT

The purpose of this study was to determine the opinions of pre-service history teachers about the subject matter knowledge lessons which they took in their undergraduate education. It is seen as an important issue to investigate how much effort is spent to gain thinking skills, special field competencies and special teaching methods in subject matter knowledge lessons. This research is a qualitative study aiming to describe the current situation through interviews. The participants of this study comprise 21 senior students, 11 females and 10 males, who voluntarily take part and study "History Teaching" departments of state universities in various regions of Turkey during the 2019-2020 academic year. To reach the purposes of the study, a structured interview form developed by the researchers by scanning the literature on the evaluation of the subject matter knowledge lessons in the undergraduate program of the history teaching department was used as the data collection tool. A part of the data was collected face to face in the classroom and some of them were collected online through "Google Forms". Data collected through a structured interview form were analyzed by creating themes and codes and interpreted with the help of percentage and frequency tables. The findings demonstrate that there is a general problem in gaining special field competencies expected from pre-service teachers and ensuring that teachers reach the competence to have students gain the objectives of the curriculum in the subject matter knowledge lessons of history teaching department. It has been determined that pre-service history teachers generally have negative opinions on other subjects, excepting the subject matter knowledge competencies of the faculty members. While most of the pre-service teachers thought that the lecturers they took lessons from were not impartial, more than half of them stated that they did not find the use and teaching of special teaching methods sufficient. In addition, most of the pre-service teachers do not find enough opportunities such as in and out of school archive scans, historical places, museum tours and gaining historical thinking skills in lessons.

Keywords: Pre-service history teachers, history subject matter knowledge lessons, history special field competencies, historical thinking skills

GİRİŞ

² This study is were presented as oral presentation at the 4th International Symposium on Silk Road Academic Studies.

19. yüzyıldan itibaren okullarda yer alan tarih öğretimi, günümüze gelinceye kadar hem toplumsal hem de siyasi alanda önemli bir ilgi odağı olmuş ve çağın gerekliliği doğrultusunda önemli gelişmeler kaydetmiştir (Kaya, Aslan ve Günal, 2013). Bugün de Avrupa Birliği, Avrupa'yı ulusların üstünde, çok kültürlü ve barışçı bir yapıda bütünleştirebilmek için, tarihin öğretilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir (Safran, 2006). Avrupa Konseyi, özellikle kültürler arası ilişkiler konusunda ve tarihi olayların analizinde tarih eğitiminin çoklu bakış açısı kazandırması gerektiği üzerinde durmaktadır (Council of Europe, 2011). Tarih eğitimi açısından çoklu bakış açılı yaklaşım; tarih disiplininin yoruma dayalı ve objektif olmadığı, geçmişte olmuş belli bir olaya yönelik tek bir anlatım yerine, farklı anlatımların var olduğu bilgi ve öğrenmeye dayalı anlayışa dayanır. Araştırmacılar, tarihi bilginin bir olgu ya da kurgu şeklinde değil, akıl ve mantığa dayalı olarak ve yeni kanıtlar doğrultusunda değişebilecek, yoruma açık bir bilgi olarak tartışılması gerekliliğini vurgulamaktadır (Wansink vd., 2018). Bu bağlamda ülkemizdeki tarih eğitimi de son yıllarda önemli bir değişimden geçmektedir. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca hazırlanan yeni "Tarih Öğretim Programı" 2008 yılından itibaren uygulamaya konulmuştur. Ayrıca yeni programlara paralel olarak ders kitapları da hazırlanmıştır (Aktekin ve Öztürk, 2009). Tarihin öğretimi boyutunda gerçekleşen bu değişimler, içerik, yöntem ve materyalin yanı sıra tarih öğretmenlerinin eğitimine de yansımıştır (Demircioğlu, 2005). Kuşkusuz gerçekleştirilmeye çalışılan bu değişimlerin ve yeniliklerin merkezinde öğretmenler ve öğretmen adayları çok önemli bir konumdadırlar (Aktekin ve Öztürk, 2009). Çünkü eğitim sistemleri, bu sistemleri işletecek öğretmenlerin niteliğinin üzerinde hizmet veremez. Bu nedenle eğitim sistemlerinin başarı ve verimliliği, öğretmen adaylarının iyi yetiştirilmiş olmasıyla fazlasıyla ilgilidir (Saracaloğlu, 1992). Öğretmenlerin donanımlı yetiştirilmesi ve böylece mesleki hayatlarında görevlerini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmeleri, onların lisans eğitimlerinde mesleğe yönelik özelliklerinin ve alan bilgilerinin içerik, yöntem açısından üst düzey kazandırılması konusunda gereken tedbirlerin alınmasına bağlıdır (Baykara Pehlivan, 2008). İyi tarih öğretmenleri yetiştirme, toplumca ezber olarak görülen ama buna karşılık her türlü sosyalleşme vasıtalarının çeşitli kullanımlara da açık olan bir alanın öğretimi için daha önemli bir konudur. İyi yetiştirilmiş, donanımlı bir tarih öğretmeni, öğrencilerin tarihe ilgisini, tarihi algılamasını, bugünü yorumlamasını, vatandaşlık yeterliliklerini ve üst düzey düşünme becerilerini kazanmasını olumlu yönde etkileyecektir (Kaya ve ark., 2013). Tarih öğretmen adaylarının mesleki davranışlarının şekillenmesinde başta lisans programları olmak üzere bilgiye ve bireysel özelliklere dayalı çeşitli unsurlar önemli görülmektedir (Karabağ, 2016). Değişen öğretmen yetiştirme programları (YÖK, 2018) incelendiğinde alan bilgisi derslerinde içerik, kapsam ve ders sayısı olarak büyük bir değişiklik olduğu görülmemiştir. Yapılan değişimler meslek bilgisi ve genel kültür derslerini kapsamaktadır.

Tarih öğretim programlarında (MEB, 2018) yer alan tarihsel düşünme becerilerinin öğrencilere öğretmen tarafından kazandırılması beklenmektedir. Ancak öğretmenlerin lisans eğitimleri boyunca bu becerileri kazanma düzey ve şekilleri ihmal edilen bir konudur. Özel alan yeterliklerinin ve düşünme becerilerinin verilmesi eğitim fakültelerinin görevi olarak addedilmektedir. Alan bilgisi derslerinde uygulamalı şekilde öğretildiği konusu ise tartışmalı bir durumdur. Alana özgü özel öğretim yöntemlerinin meslek bilgisi derslerinde öğretiliyor olması umut verici bir gelişmedir. Ancak alan bilgisi derslerinde öğretim şekli olarak bu yöntemlerin kullanıp kullanılmadığı ya da kullanılma düzeyleri ise diğer tartışmalı olan konudur. Genel olarak tarih öğretmenliği

bölümü bulunan ve aktif olarak eğitim veren üniversitelerin bölüme yönelik verdikleri alan bilgisi derslerine bakıldığında altı anabilim dalı altında toplandığı görülmüştür. Bunlar; Eskiçağ tarihi, Genel Türk tarihi, Ortaçağ Tarihi, Yakınçağ Tarihi, Yeniçağ Tarihi, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi'dir (Marmara, Atatürk, Necmettin Erbakan, Gazi, Dokuz Eylül Üniversiteleri,2019). Bu anabilim dalları dışında, öğretim elemanlarının uzmanlık alanlarına göre Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyet Tarihi, Kafkasya Tarihi gibi farklı anabilim dallarının da olduğu görülmektedir. Ancak bu anabilim dallarının altında verilecek dersler herhangi bir ortak programda belirtilmemiştir. Daha çok üniversitelerin sahip olduğu öğretim görevlilerinin uzmanlık alanları o üniversitenin ders programının belirlenmesinde oldukça etkili olmaktadır. Tarih öğretmenliği bölümünün bulunduğu bazı üniversitelerde verilen alan derslerinin tarih bölümü öğretim görevlileri tarafından verildiği, bazılarında ise tarih öğretmenliği bölümünün öğretim görevlileri tarafından verildiği görülmüştür. Bu durumun öğretim görevlilerinin kullandıkları öğretim yöntemleri açısından bir farklılığa neden olup olmadığı tam olarak bilinmemektedir.

Yapılan alanyazın taramasında tarih öğretmeni yetiştirme programlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi, özel alan yeterlikleri ve tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılması gibi konularda çalışmalara rastlanmıştır (Bozkurt, 2005; Candeğer, 2013; Demircioğlu, 2009; Başgönül, 2014). Bozkurt (2005) tarafından "tarih öğretmen adaylarının özel alan yeterliklerinden alan eğitimi bilgisi yeterlik algılarının belirlenmesi" amacıyla 337 öğrenciyle yapılan araştırma sonucunda; tarih öğretmeni adaylarının sınıf düzeylerine göre ortalamaları arasında anlamlı derecede farklılık olduğu görülmüştür. Tarih öğretmeni adaylarının yeterlik algılarının genel olarak "yeterli" seviyesinde olduğu görülmüş ve yeterlik algıları puanları arasındaki ilişkinin pozitif yönde orta ve yüksek düzeyde anlamlı olduğu saptanmıştır. Candeğer (2013) tarafından yapılan çalışmada tarih öğretmenliği özel alan yeterlikleri ile tarih öğretmeni yetiştiren üniversitelerin öğretim programlarında yer alan zorunlu dersler karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda en fazla krediyle mezun eden program ile en az krediyle mezun eden program arasında 48 kredi fark olduğu, tarih öğretmeni yetiştiren kurumların programlarında verilen derslerin bazı yeterlikleri karşılayamadığını fakat yeterlikte olmayan bazı içeriklerin ise programda yer aldığı görülmüştür. Güngör ve Keleş (2019) tarafından müzelerin eğitim amaçlı kullanımı kapsamında aday tarih öğretmenlerinin jandarma müzesi hakkındaki görüşlerini almayı amaçlayan ve bir devlet üniversitesinin tarih öğretmenliği bölümünün son sınıf öğrencileriyle yapılan çalışmada öğretmen adaylarının tarih öğretiminde müze kullanımının kalıcı öğrenmeyi sağladığını ve birden fazla duyu organına hitap ederek soyut kavramları somutlaştırdığını belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır. Demircioğlu (2009) tarafından yapılan çalışmanın amacı, liselerde görev yapan tarih öğretmenlerinin tarihsel düşünme becerileri hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma sonucunda tarih öğretmenlerinin yarısından fazlasının tarihsel düşünme becerileri hakkında bilgilerinin olmadığı, tarihsel düşünme becerilerinin temel unsurlarından olan, kronolojik düşünme, tarihsel anlama-kavrama, tarihsel araştırma ve karar verme gibi unsurların hiçbir tarih öğretmeni tarafından bilinemediği saptanmıştır. Başgönül (2014) çalışmasında ise, 2013-2014 eğitim öğretim yılında, Türkiye'de bulunan üniversitelerin tarih bölümü ve tarih eğitimi bölümlerinin programları değerlendirilmiştir. Araştırma da karma desen kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda her iki

bölümün programında da tarihçi ve öğretmen yetiştirme konusunda bazı eksiklikler tespit edilmiştir. Ayrıca iki bölüm arasında tarih öğretmeni yetiştirilme konusunda farklı görüşler olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmanın amacı tarih öğretmen adaylarının lisans eğitimleri boyunca aldıkları alan derslerine ilişkin görüşlerini almaktır. Tarih öğretmeni adaylarının mesleğe başladıklarında öğretmenlik meslek bilgileri dışında alan bilgilerine olan hâkimiyetlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Alan bilgisi derslerinde düşünme becerilerinin, özel alan yeterliklerinin ve özel öğretim yöntemlerinin kazandırılması önemlidir. Tarihsel düşünme becerilerinin, özel alan yeterliklerinin ve özel öğretim yöntemlerinin kazandırılması için alan bilgisi derslerinde ne kadar çaba harcandığının araştırılması önemli bir nokta olarak görülmektedir. Tarih öğretmenlerinin, alan bilgisinde yetkin ancak öğretim strateji, yöntem ve tekniklerini uygulamada sıkıntı yaşayan ya da en iyi şekilde öğretim stratejisi, yöntem ve tekniklerini uygulayabilen ancak alan bilgisi yetersiz öğretmenler olmamaları gerekmektedir. Alan bilgisi derslerini veren fakülte ve öğretim elemanlarının bu durumun bilincinde olup derslerini bu çerçevede planlamaları önemlidir. Böylece mesleki bilgi açısından donanımlı, eğitim teknolojilerine ve yeniliklerine hakim, alan bilgisi yeterli ve tarafsız olan tarih öğretmenleri yetiştirmek mümkündür. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçların, alan bilgisi derslerindeki sorunlara çözüm önerileri getireceği düşünüldüğü için önemli görülmektedir. Araştırmanın alt amaçları ise şu şekildedir:

- 1) Tarih öğretmeni adaylarının alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının alan bilgisi yeterlikleri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 2) Tarih öğretmeni adaylarının alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının öğretim becerileri hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 3) Tarih öğretmeni adaylarının derslerde alan bilgisine yönelik kullanılan özel öğretim yöntemlerinin etkililiği hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 4) Tarih öğretmeni adaylarının alan bilgisi dersleri veren öğretim elemanlarının tarafsızlıkları hakkındaki görüşleri nelerdir?
- 5) Tarih öğretmeni adaylarının eğitim aldıkları fakültenin dersliklerini kullandıkları araç, gereç ve materyaller açısından yeterli bulmakta mıdırlar?
- 6) Tarih öğretmeni adaylarının programın ve üniversitenin sağladığı arşiv taramaları, tarihsel mekan ve müze ziyaretleri gibi imkanların yeterliliği hakkında görüşleri nelerdir?
- 7) Alan bilgisi derslerinde tarihsel düşünme becerilerinin (Kronolojik Düşünme Becerisi, Tarihsel Kavrama Becerisi, Neden-Sonuç İlişkisi Kurma Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi, Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi, Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi, Geçmişe Geçmişteki İnsanların Bakış Açısıyla Bakabilme Becerisi veya Tarihsel Empati) kazandırılmasını yeterli bulmakta mıdırlar?

Araştırma, tarih öğretmen adaylarının lisans eğitimleri boyunca aldıkları alan bilgisi derslerine ilişkin görüşleriyle ilgili var olan durumu görüşme yoluyla betimlemeyi amaçladığından nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma “Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada uygulama süreci şu şekildedir:

1. Konu ile ilgili alanyazın taranmış ve ilgili çalışmalar incelenmiştir.
2. Sorular alanyazın incelemesi sonucu uzman görüşüne dayalı olarak hazırlanmıştır.
3. Hazırlanan sorular yazılı olarak çoğaltılmış ve Google Forms’a dönüştürülerek online olarak çeşitli platformlarda paylaşılmıştır.
4. Verilerin bir kısmı yüz yüze görüşme ile bir kısmı ise online olarak toplanmıştır.
5. Paylaşılan formlara gönüllü olarak katılım sağlanmıştır.
6. Elde edilen cevaplar içerik analizi ile incelenmiş, kodlar ve temalar oluşturulmuştur.
7. Veriler yüzde ve frekans analizleri yapılarak tablolar halinde yorumlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Türkiye’nin çeşitli bölgelerindeki devlet üniversitelerinin Tarih Öğretmenliği bölümünün 4. sınıfında öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 11’ikadın ve 10’u erkek olmak üzere toplam 21 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, tarih öğretmenliği bölümü lisans programındaki alan bilgisi derslerinin değerlendirilmesi ile ilgili alanyazın taraması yapılmış ve araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Geçerliği sağlamak için, hazırlanan taslak görüşme soruları araştırmacılar dışında Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim alanında uzman 2 öğretim üyesi ve tarih eğitimi alanında uzman 1 öğretim üyesinin görüşleri alınmıştır” daha uygun olur. Ayrıca soruların anlaşılabilirliğini kontrol etmek için bir Türkçe öğretmeni tarafından incelenmiştir. Sorulara ilişkin uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda içerikte küçük değişiklikler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Formda toplam 6 soru bulunmaktadır. Görüşme formundaki sorular aşağıda verilmiştir:

- 1) Alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarını alan bilgisi açısından yeterli buluyor musunuz?
- 2) Alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarını öğretim becerileri açısından yeterli buluyor musunuz?
- 3) Alan bilgisi derslerinde alana yönelik özel öğretim yöntemlerinin kullanılmasını yeterli buluyor musunuz? Neden?
- 4) Alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının tarihsel konuları aktarırken tarafsız olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

- 5) Eğitim aldığınız fakültenin dersliklerini kullandığınız araç, gereç ve materyaller açısından yeterli buluyor musunuz? Neden?
- 6) Eğitim aldığınız fakültenin sağladığı arşiv taramaları, tarihsel mekân ve müze ziyaretleri gibi imkanları yeterli buluyor musunuz? Neden?
- 7) Alan bilgisi derslerinde tarihsel düşünme becerilerinin (Kronolojik Düşünme Becerisi, Tarihsel Kavrama Becerisi, Neden-Sonuç İlişkisi Kurma Becerisi, Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi, Tarihsel Sorgulamaya Dayalı Araştırma Becerisi, Tarihsel Analiz ve Yorum Becerisi, Tarihsel Sorun Analizi ve Karar Verme Becerisi, Geçmişe Geçmişteki İnsanların Bakış Açısıyla Bakabilme Becerisi veya Tarihsel Empati) kazandırılmasını yeterli buluyor musunuz? Neden?

İşlem

Veriler Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 27.07.2020 tarih 51 protokol sayılı onayını takiben Türkiye'nin çeşitli bölgelerindeki devlet üniversitelerinin Tarih Öğretmenliği bölümünün 4. sınıfında öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinin genel amacı, metinleri problem doğrultusunda sözel veya yazılı bir biçimde sınıflandırır, önemli olan anlamların yapılandırılmasına ve sınıflandırılmasına yönelik, nitelden nicele doğru genelleştirmeyi sağlayan bir yorumlama işidir şeklinde tanımlanmaktadır (Gökçe, 2006). İçerik analizi, bir nitel veri setini alıp temel tutarlılıkları ve anlamlarını belirlemeye çalışan, nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabasını ifade etmek için kullanılır (Patton, 2002, s. 453). Ayrıca, içerik analizi; metnin içindeki sözcüklerin, kavramların, cümlelerin, temaların varlıklarını belirleyerek sayıya dökme işidir (Seggie & Bayyurt, 2015).

Görüşme tekniğinin kullanıldığı çalışmalarda, yalnızca önemli olduğu düşünülen hususlara ilişkin notların tutulması değil, genellikle görüşmelerin kelimesi kelimesine transkriptlerinin çıkartılması da gerektirmektedir (Maxwell, 2008).

BULGULAR

Bu bölümde çalışma kapsamında görüşme formundan elde edilen verilere yönelik bulgular sunulmuştur.

Tablo 1. Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Alan Bilgisi Yeterliklerine İlişkin Durumları

Tema	Kodlar	F	%
Öğretim elemanlarının alan bilgisi açısından yeterlilik durumu	Evet	18	85,71
	Kısmen	3	14,29
	Hayır	0	0
	Toplam	21	100

Tablo 1'de, " Alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarını alan bilgisi yeterlikleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna öğretmen adaylarının verdiği cevaplar incelendiğinde çoğunluğu (%85,71)

alan bilgisi derslerine giren öğretim üyelerinin alan bilgisi yeterliklerini uygun olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bir kısmı (%14,29) bazı öğretim elemanlarını alan bilgisi yeterliklerini kısmen yeterli bulurken yeterli olmadığını düşünen kimse olmamıştır. Katılımcılardan K14 ve K10 kodlu öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

K14: 4. Sınıfa geldim, şu ana kadar alan bilgisi açısından nitelsiz, donanımsız bir hoca görmedim.

K10: Öğretim elemanlarının alan yeterlikleri farklılık göstermektedir. Bazıları yeterlik gösterirken bazıları tekrara düşmektedir.

Tablo 2. Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Öğretim Becerisine İlişkin Yeterlik Durumu

Tema	Kodlar	F	%
Öğretim üyelerinin alan bilgisi öğretim becerisi açısından yeterlik durumu	Evet	5	23,81
	Kısmen	9	42,86
	Hayır	7	33,33
	Toplam	21	100

Tablo 2’de, “Alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarını alan bilgisi öğretim becerisi yeterlikleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmen adaylarının yarısına yakını (%42,86) öğretim üyelerinin alan bilgisi öğretim becerisi yeterlikleri açısından kısmen yeterli bulmaktadırlar. Öğretmen adaylarının bir kısmı (%33,33) alan bilgisi öğretim becerisinde öğretim elemanlarını yetersiz bulurken diğer kısmı ise (%23,81) tamamen yeterli görmektedir. Araştırmaya katılan K12, K6 ve K21 kodlu öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

K12: Aktarma becerileri oldukça kısıtlı. Halen 19.y.y eğitimini uygulamaktalar. Eğitim teknolojilerinden bihaberler. Ayrıca öğretim yöntemlerinden de bihaber ders anlatmaktalar. İşin ilginç tarafı birçoğu tarih bölümünden değil tarih öğretmenliğinden mezun!

K6: Genel durum içerisinde bu konuda yeterli olmayan hocalarımız da oldu olanlar da. Ancak eğitim fakültesi çıkışlı hocalarımız bu konuda daha başarılıydı.

K21: Yeterince tatmin edici.

Tablo 3. Alan Bilgisi Derslerinde Alana Yönelik Özel Öğretim Yöntemlerinin Kullanılmasının Yeterlik Durumu

Tema	Kodlar	F	%
Öğretim üyelerinin alan bilgisi öğretim becerisi açısından yeterlik durumu	Evet	4	19,05
	Kısmen	5	23,81
	Hayır	12	57,14
	Toplam	21	100

Tablo 3’te, “ Alan bilgisi derslerinde alana yönelik özel öğretim yöntemlerinin kullanılmasını yeterli buluyor musunuz? Neden?” sorusuna öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmen adaylarının yarısından fazlası (%57,14) özel öğretim yöntemlerinin kullanılmasını yeterli görmemektedir. Öğretmen adaylarının bir kısmı (23,81) kısmen yeterli görmektedir. Geri kalan (19,05) öğretmen adayları ise yeterli görmektedir. Araştırmaya katılan K20, K7 ve K18 kodlu öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

K20: Kısmen yeterli buluyorum. Ders kapsamında öğrenciler olarak biz sunum yapıyoruz ve bu sunumlarda özel öğretim yöntemlerini kullanmaya çalışıyoruz ancak yaptığımız uygulamalar çok da farklı şeyler olmuyor.

K7: Yeterli bulmuyorum. Çünkü hocalar klasik biçimde lisenin bir üst sınıfı gibi ders işliyor. Derslerin işleniş biçimi çok tek düze biçimde.

K18: Yeterli buluyorum. Çünkü bu dersimizde uygulama yapıyor olmamız öğretmen olduğumuz zaman ders anlatacağımızda bize kolaylık sağlar.

Tablo 4. Alan Bilgisi Derslerine Giren Öğretim Elemanlarının Tarihsel Konuları Aktarırken Tarafsızlık Durumları

Tema	Kodlar	F	%
Öğretim elemanlarının tarafsız olma durumu	Evet	4	19,05
	Kısmen	13	61,90
	Hayır	4	19,05
	Toplam	21	100

Tablo 4'te, " Alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının tarafsız olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?" sorusuna öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde, çoğunluğu (%61,90) öğretim üyelerinin kısmen tarafsız olduğunu belirtmişlerdir. Tamamen tarafsız ve tamamen taraflı olduğunu düşünenler ise eşit sayıdadır (%19,05). Araştırmaya katılan K19 ve K3 kodlu öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

K19: Tarafsızlar çünkü belli bir ideolojiye bağlı değiller.

K3: Hayır düşünmüyorum. Hocalarımız tarihi konuları anlatırken açıkça taraf tutuyorlar. Özellikle Türk Milliyetçiliği vurgusu bazı hocalarımız çok yoğun ve sınıflarda başka milletlerden gelen öğrenciler var ve bu durum onlar için kötü olabilir. Ayrıca bazı konularda da sadece bizim bakış açımız ele alınıyor. Türk tarihi genelde temiz, pak karşı taraf ise olumsuz bize yaşatan kimse oluyor.

Tablo 5. Eğitim Veren Fakültenin Dersliklerinin Kullanılan Araç, Gereç ve Materyaller Açısından Yeterlik Durumu

Tema	Kodlar	F	%
Araç, gereç ve materyaller açısından yeterlik durumu	Evet	6	28,57
	Kısmen	4	19,05
	Hayır	11	52,38
	Toplam	21	100

Tablo 5'te, " Eğitim aldığınız fakültenin dersliklerini kullandığınız araç, gereç ve materyaller açısından yeterli buluyor musunuz? Neden?" sorusuna öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde, yaklaşık yarısı (%52,38) derslikleri araç, gereç ve materyal açısından yeterli görmemektedir. Öğretim adaylarının bir kısmı (%28,57) yeterli görürken geriye kalan (%19,05) kısmen yeterli görmektedir. Araştırmaya katılan K13 ve K11 kodlu öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

K13: Yeterli buluyorum. Çünkü tarih derslerinde çok fazla araç gerece ihtiyacımız olmuyor. İhtiyaçların mevcut sınıfların karşıladığını düşünüyorum. Projeksiyon, sıra vb.

K11: Bence kesinlikle yeterli değil. Tarih haritalarının sayısı çok az, görsellik yok denecek kadar az. Bu da derslerin düz anlatım şeklinde yapılmasına sebep oluyor.

Tablo 6. Eğitim Alınan Fakültenin Sağladığı Arşiv Taramaları, Tarihsel Mekan ve Müze Ziyaretleri Gibi İmkanların Yeterlik Durumu

Tema	Kodlar	F	%
Arşiv taramaları, tarihsel mekan ve müze ziyaretleri gibi imkanların yeterlik durumu	Evet	2	9,52
	Kısmen	11	52,38
	Hayır	18	38,1
	Toplam	21	100

Tablo 6'da, "Eğitim aldığınız fakültenin sağladığı arşiv taramaları, tarihsel mekan ve müze ziyaretleri gibi imkanları yeterli buluyor musunuz? Neden?" sorusuna öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde, yaklaşık yarısının (%52,38) imkanları kısmen yeterli bulmaktadır. Öğretmen adaylarının önemli bir bölümü (%38,1) yetersiz olduğunu düşünürken geri kalan kısım (%9,52) ise yeterli görmektedir. Araştırmaya katılan K5 ve K1 kodlu öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

K5: *Yeterli bulmuyorum. Özellikle tarihsel mekan ve müze ziyaretleri kapsamında pek bir şey yapıldığını görmedim. Sonuçta tarih öğrencileriyiz, gezerek görerek öğrenmenin etkili olabileceğini düşünüyorum. Arşiv taramaları hakkında pek bilgi sahibi değilim ama fakülte adına böyle bir şeyin olduğunu da duymadım.*

K1: *Orta derecede olduğunu düşünüyorum. Bu konuda temel düzeyde imkanlar var ancak ileri düzey de kolaylıklar sağlanmıyor ve çeşitli geziler düzenlenmiyor.*

Tablo 7. Alan Bilgisi Derslerinde Tarihsel Düşünme Becerilerinin Kazandırılmasına İlişkin Yeterlik Durumu

Tema	Kodlar	F	%
Tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılmasına ilişkin yeterlik durumu	Evet	5	23,81
	Kısmen	7	33,33
	Hayır	9	42,86
	Toplam	21	100

Tablo 7'de, "Alan bilgisi derslerinde tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılmasını yeterli buluyor musunuz? Neden?" sorusuna öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar incelendiğinde, öğretmen adaylarının çoğunluğu (%42,86) becerilerin kazandırılmasını yetersiz görmektedir. Öğretmen adaylarının (%33,33) kısmen yeterli bulurken geri kalan kısım (23,81) ise yeterli görmektedir. Araştırmaya katılan K15 ve K4 kodlu öğretmen adaylarının görüşleri aşağıdaki gibidir.

K15: *Yeterli buluyorum. Çünkü hocalarımız gerek sınavlarda gerek sınıfa sorduğu sorularda yorum yapma becerisinin kullanılmasını istiyorlar.*

K4: *Bu becerilerin bize kazandırıldığını düşünmüyorum. Bize yapılandırıcı yaklaşımla değil davranışçı yaklaşımla bazı beceriler kazandırılıyor. Bu yüzden çok kalıcı olmuyor. Bilgi ezber yoluyla alınıyor. Tarihsel inşa da yetersiz kalıyoruz.*

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada Tarih öğretmeni adaylarının, lisans eğitimlerinde aldıkları alan bilgisi dersleri yönelik; öğretim elemanlarının alan bilgisi yeterlikleri, öğretim becerileri, tarafsızlıkları, alana özel öğretim yöntemleri ve tarihsel

düşünme becerilerinin kazandırılması, fakültelerde/dersliklerde sağlanan araç-gereç, materyal, sınıf dışı etkinliklerin düzeyleri ile ilgili görüşlerinin alınması amaçlanmıştır.

Araştırma sonucunda, Tarih öğretmeni adaylarının çoğunun, lisans boyunca aldıkları alan bilgisi derslerine giren öğretim elemanlarının alan bilgisi yeterliklerine ilişkin olumlu görüşlere sahip oldukları saptanmıştır. Bu durum, öğretim elemanlarının alanlarında tecrübeli olmaları, alanları ile ilgili çalışma ve araştırma yapmaları ve gelişime açık olmalarından kaynaklı olabilir. Öğretmen adayları öğretim elemanlarının alan bilgisi yeterliklerine ilişkin genellikle olumlu görüş bildirmelerine rağmen alan bilgisi öğretim becerilerini adayların yarısına yakını kısmen yeterli bulmuşlardır. Bununla birlikte alan bilgisi derslerinde özel öğretim yöntemlerinin kullanılmasını ve öğretilmesini de adayların yarısından fazlası yeterli bulmamıştır. Tarih öğretiminde düz anlatım, soru-cevap, tartışma, grup çalışmaları gibi öğretim yöntemlerinin kullanılabilmesi ile birlikte daha çok alana özgü olarak kanıt temelli öğretim yöntemi, birinci elden kaynaklarla çalışılmayı temel alan kaynağa dayalı yöntemler önemli görülmektedir. Ancak bu yöntemlerin yeterince kullanılmaması ve öğretim becerilerinde olumsuzya yakın görüşlerin bildirilmesi öğretim elemanlarının yöntemlerin kullanımını tercih etmemeleri, kendilerinin geçmişteki eğitim yaşantılarında uygulanan eğitim felsefesi ışığında yetişmelerinden dolayı yeni yöntemlere sıcak bakmamaları, özel öğretim yöntemlerinin zaman, maliyet gibi zorluklarının bulunması, gelişmeleri takip etmemeleri, program içeriklerinin yoğunluğu, zamansal kaygılarla geleneksel yöntemlerin tercih edilmesi gibi nedenlerden kaynaklı olabilir. Gül (2020)'in yaptığı çalışmada elde edilen sonuçlar bu çalışmadaki sonuçları destekler niteliktedir. Araştırmada öğretim elemanlarının tarihsel konuları aktarırken tarafsızlık durumlarına ilişkin öğretmen adaylarının çoğu ders aldıkları öğretim elemanlarının tarafsız olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Tarih alanının doğası gereği geçmişte olan olayları ele alması, gözlenemez ve ölçülemez özellikte olması, alanın incelenmesini ve aktarımını farklı yorumlamalara, tarafsızlığa açık bir konuma getirebilir. Öğretim elemanlarının taraflı olması, Tarih alanının doğasından kaynaklı olabileceği gibi ideolojik nedenlerden dolayı öğretim elemanlarının tarih alanının doğasından kaynaklı yanlılığın üstüne de çıkmış olabileceği düşünülebilir. Yine araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yarısından fazlası eğitim aldıkları fakülte ve dersliklerde materyal kullanımını yeterli bulmamaktadır. Bu durumun nedeni tarih derslerinde kullanılacak araç gereç ve donanım imkanlarının yetersizliği ya da sınırlılığı, ilgili kurum ve kişilerin takip ettiği eğitim politikaları sonucu alana özel öğretim yöntemi tercihleri, öğrenci ve öğretim elemanlarının konuya dair taleplerinin olup olmaması var ise karşılanma düzeyleri, sınıf mevcutları ve bunlar gibi farklı nedenlerden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer bulguya göre, sınıf dışı etkinlikler başlığı altında değerlendirilebilecek okul bünyesi ya da ders kapsamında arşiv taramaları, tarihsel mekan ve müze ziyaretleri gibi imkanların yeterliğine ilişkin öğretmen adaylarının çoğunun, bu imkanları yeterli görmemekte hatta bir kısmı bunların ne olduklarını dahi bilmediklerini belirtmektedirler. Tarih gibi canlı şahit olunamayan, geçmişteki olayların merkezde olduğu bir alan için somut yaşantılar içeren etkinliklerin kullanılması önemli görülmektedir. Okul dışı tarih öğretimi, birinci elden kaynak sunup öğrenciyi kanıtlarla karşı karşıya getirdiği için eğitim öğretimde önemi gittikçe artmaktadır. Tarih öğretmenlerinin de okul dışı tarih öğretimine derslerinde ağırlık vermeleri dersin kalıcılığını arttıracak ve öğrencilerde tarihsel düşünme becerilerinin de gelişmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Tarihsel çevreye yapılan eğitim gezilerinin; öğrencilerin gözlem, değerlendirme, sınıflama

becerilerini, kavramlar bilgisini geliştirdiği, görsel kanıt değerlendirmeyi kolaylaştırdığı, değişimi ve sürekliliği algılamaya yardımcı olduğu ve tarihsel çevreyle empati kurabilme gibi kazanımlar sağladığı ifade edilmektedir. Bu sonucu Safran ve Ata (1998), Türkmen (2019), Yazıcı ve Yıldırım (2017) 'nin yaptıkları araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca lisans eğitimleri boyunca bahsedilen konularda yeterli tecrübeye sahip olmayan öğretmen adaylarının mesleğe başladığı zaman öğretim süreçlerinde sıkıntılar yaşayacağı öngörülebilir. Son olarak araştırmaya katılan öğretmen adaylarının büyük bir kısmı tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılmasını da yeterli görmemekle birlikte yine öğretmen adaylarının genelinin tarihsel düşünme becerileri hakkında bilgi sahibi olduklarına ancak aldıkları eğitimde bu becerilerin kazandırılmasında sıkıntı gördükleri bilgisine ulaşılmıştır. Demircioğlu (2009) tarafından yapılan ve öğretmenlerin tarihsel düşünme becerilerine yönelik görüşlerinin alındığı çalışmada da çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin yarısından fazlasının tarihsel düşünme becerileri hakkında bilgilerinin dahi olmadığına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında öğretmenlerden beklenen özel alan yeterliklerinin kazandırılmasında ve öğretim programlarının amaçlarını kazandıracak yeterliğe ulaşmalarında öğretmen yetiştiren üniversite programlarının alan bilgisi derslerinde genel olarak sorun olduğu görülmektedir. Bu yeterliklerin öğretmen yetiştirme programının içerisinde tamamen ihmal edildiğini söylemek mümkün değildir. Ancak alan bilgisi dersleri ile meslek bilgisi derslerinin birbirinden bağımsız tasarlanmış olması ve alan bilgisi derslerinin planlarında bu yeterlikler, beceriler ve öğretim yöntemlerinin ihmal edilmiş olması da araştırma sonuçlarında görülmektedir. Başgönül (2014) çalışmada ise, Türkiye'de bulunan üniversitelerin tarih bölümü ve tarih eğitimi bölümlerinin programları değerlendirilmiş ve sonucunda her iki bölümün programında da tarihçi ve öğretmen yetiştirme konusunda bazı eksiklikler tespit edilmiştir. Ayrıca iki bölüm arasında tarih öğretmeni yetiştirilme konusunda farklı görüşler olduğu ortaya çıkmıştır. Bahsedilen çalışma sonuçlarının bu çalışmadaki sonuçların nedenlerini açıklar ve destekler niteliktedir.

Tüm bu bulgulardan yola çıkarak tarih öğretmeni yetiştirilmesinde alan bilgisi derslerinin öğrenme ve öğretme süreçlerinde, adayların öğretmen olarak sahip olmaları gereken yeterlik, becerilere ve alana özgü öğretim yöntemlerin bilmelerine yeterince önem verilmediği sonucuna ulaşılabilir.

ÖNERİLER

1. Çalışma grubu daha geniş tutularak Türkiye'de tarih öğretmenliği bulunan 7 üniversitenin öğrencilerinin tamamına ulaşılarak araştırma yinelenabilir.
2. Öğretmen adaylarının lisans eğitimlerinde aldıkları alan bilgisi derslerinin niteliğiyle ilgili nicel ve nitel daha geniş kapsamlı çalışmalar ve değerlendirmeler yapılabilir.
3. Üniversitelerin arşivleri genişletilebilir, tarihsel mekan ve müze ziyaretleri artırılabilir.
4. Tarihsel düşünme becerilerinin daha etkili bir biçimde kazandırılması için derslerde kullanılan öğretim stratejisi yöntem ve teknikler gözden geçirilebilir ve bu konuda öğretim elemanlarına hizmet içi eğitimler verilebilir.

Etik Metni

Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazarlara aittir. Makalenin etik kurul izni Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 27.07.2020 tarih ve 51 protokol sayılı kararı ile alınmıştır. Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazarların Katkı Oranı Beyanı:

Bu çalışmada birinci yazarın katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı %40'tır. Yazarlar; verilerin toplanması, kuramsal temeller, yöntem ve tartışma-yorum kısımlarında ortak katkı sağlamışlardır. Verilerin analizi ve raporlanması süreçleri ağırlıklı olarak ilk yazar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Aktekin, S., & Öztürk M. (2009). Giriş. Aktekin, S., Harnett, P., Öztürk, M., & Smart, D. (Ed.) *Çok kültürlü bir Avrupa için tarih ve sosyal bilgiler eğitimi*. Harf Eğitim Yayıncılığı.
- Atatürk Üniversitesi (2019, Aralık 17). *Tarih*. <https://atauni.edu.tr/birimler/tarih>
- Başgönül, A., T. (2014). *Türkiye'deki üniversitelerde tarih bölümü ve tarih eğitimi programlarının değerlendirilmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Baykara Pehlivan, K. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-kültürel özellikleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2). <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17385/181688>
- Bozkurt, N. (2015). Tarih öğretmeni adaylarının özel alan yeterlik algılarının değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (3), 65-86. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21660/504053>
- Candeğer, Ü. (2013). Üniversitelerin tarih öğretmenliği bölümlerinin internet sayfalarında bulunan ders programları ile tarih öğretmeni özel alan yeterliklerinin karşılaştırılması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (ÖYGE Özel Sayısı), 334-351. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21642/232651>
- Council of Europe [CoE] (2011). *The Committee of ministers to member states on intercultural dialogue and the image of the other in history teaching*. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cc8e1
- Demircioğlu, İ. (2009). Tarih öğretmenlerinin tarihsel düşünme becerilerine yönelik görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 39 (184), 228-239. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36201/407181>
- Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Anı Yayıncılık.
- Dokuz Eylül Üniversitesi. (2019, Aralık 12). *Tarih Bölümü*. <http://tarih.deu.edu.tr/>
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler*. Siyasal Kitabevi.

- Gül, K., B (2020). *Lisans programlarındaki tarih derslerinde birinci el kaynak kullanım durumları* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güngör A., G. & Keleş, H. (2019). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı kapsamında aday tarih öğretmenlerinin jandarma müzesi hakkındaki görüşleri. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 4 (2), 54-63. <https://dergipark.org.tr/en/pub/adeder/issue/51789/605828>
- Hacı Bayram Veli Üniversitesi. (2019, Aralık 12). *Tarih Bölümü*. <https://hacibayram.edu.tr/tarih/tanitim>
- Karabağ, Ş. Gülin (2016). Tarih öğretmenin mesleki becerilerini şekillendiren unsurlar. Safran, M. (Ed.) *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri İçin Özel Öğretim Yöntemleri* (s. 437-440). Yeni İnsan Yayınları.
- Kaya, R., Aslan, H. & Günal, H. (2013). Tarih öğretmen adaylarının bölümü tercih etme nedenleri ile bölümden beklentilerine ilişkin görüşleri (Atatürk Üniversitesi örneği). *Turkish History Education Journal*, 2 (2). 1-31. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tuhed/issue/17718/185579>
- Marmara Üniversitesi. (2019, Aralık 12). *Anabilim dalları*. <http://tar.fef.marmara.edu.tr/akademik-ve-arastirma/anabilim-dallari>
- Maxwell, J. A. (2008). Designing a qualitative study. Bickman, L. & Rog, J., D. (Ed.) *The SAGE handbook of applied social research methods*, 2, 214-253. Sage Publications.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2017). *Tarih öğretmeni özel alan yeterlikleri*. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/13160709_TARYH.pdf
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Tarih öğretim programı*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201822142524139-Tarih%20d%C3%B6p.pdf>
- Necmettin Erbakan Üniversitesi (2019, Aralık 12). *Tarih*. <https://www.erbakan.edu.tr/tarih/sayfa/2315>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd Ed.)*. Sage Publications.
- Safran, M. & Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1) 87-94.
- Safran, M. (2006). *Tarih eğitimi, makale ve bildiriler*. Gazi Kitabevi.
- Saracaloğlu, A. S. (1992). *Türk ve Japon öğretmen yetiştirme sistemlerinin karşılaştırılması*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Seggie, F. N., & Bayyurt, Y. (2015). *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları (1. baskı)*. Anı Yayıncılık.
- Türkmen, S. F. (2019). *Tarih öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimi algıları ve görüşleri* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Wansink, B., Akkerman, S., Zuiker, I., & Wubbels, T. (2018). Where does teaching multiperspectivity in history education begin and end? An analysis of the uses of temporality. *Theory & Research in Social Education*, 46(4), 495-527. <https://doi.org/10.1080/00933104.2018.1480439>
- Yazıcı, F., & Yıldırım, T., (2017). Okul dışı tarih öğretimi ve sosyal zekâ arasındaki ilişkinin yol analiziyle incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(2), Ağustos, s. 733-755.
- Yıldırım, A. V. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş 9. baskı)*. Seçkin Yayınları.

Yüksek Öğretim Kurumu (2019, Aralık 12). *Tarih öğretmenliği lisans programı*.
https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Tarih_Ogretmenligi_Lisans_Programi.pdf